

Spis treści

Wykaz skrótów	XIII
Bibliografia	XXXI
Wykaz orzecznictwa	LV
Wprowadzenie	LXVII
Rozdział I. Pojęcie klauzuli porządku publicznego, jej rozwój i rola we współczesnym prywatnoprawnym obrocie międzynarodowym	1
§ 1. Pojęcie klauzuli porządku publicznego	1
§ 2. Rozwój klauzuli porządku publicznego na przestrzeni wieków	6
§ 3. Geneza klauzuli porządku publicznego w polskich przepisach kolizyjnych	10
§ 4. Współczesne normatywne postaci klauzuli porządku publicznego ..	17
§ 5. Klauzula porządku publicznego jako immanentna część systemu prawa	20
§ 6. Szczegółowe klauzule porządku publicznego	27
I. Uwagi ogólne	27
II. Krytyka szczegółowych klauzul porządku publicznego	30
III. Przykłady szczegółowych klauzul porządku publicznego występujących lub planowanych w prawie unijnym i międzynarodowym	34
IV. Przykłady szczegółowych klauzul porządku publicznego występujących w obcych systemach prawnych	37
1. Amerykański SPEECH Act	37
2. Szczegółowe klauzule porządku publicznego w ustawach kolizyjnych różnych państw	42
V. Odmowa stosowania prawa obcego regulującego związku osób tej samej płci jako przykład szczegółowej klauzuli porządku publicznego (na tle dyskusji wokół projektu ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym z 2011 r.)	48
§ 7. Klauzula porządku publicznego a przepisy wymuszające swoje zastosowanie	52
Rozdział II. Funkcje klauzuli porządku publicznego w systemie prawa	65
§ 1. Uwagi ogólne	65
§ 2. Odmowa stosowania prawa obcego	65

I. Uwagi wstępne	65
II. Procesowe skutki nieprawidłowego posłużenia się klauzulą porządku publicznego	71
III. Istnienie ścisłych związków między państwami i globalne oceny systemów prawnych a stosowanie klauzuli porządku publicznego	72
§ 3. Klauzula porządku publicznego jako podstawa odmowy uznania lub wykonania orzeczenia	78
I. Uwagi wstępne	78
II. Materialnoprawny i procesowy porządek publiczny	85
III. Zasada wzajemnego zaufania do rozstrzygnięć z innych państw członkowskich UE a klauzula porządku publicznego ..	87
IV. Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów pomiędzy państwami powiązаныmi ścisłymi związkami a uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów państw trzecich	113
V. Odmienności w stosowaniu klauzuli porządku publicznego jako podstawy odmowy uznania lub wykonania orzeczenia i odmowy stosowania prawa obcego	123
VI. Uznawanie wyroków sądów religijnych	128
§ 4. Odmowa wykonania dokumentów urzędowych z innych państw członkowskich UE	129
§ 5. Odmowa transkrypcji aktu stanu cywilnego	131
§ 6. Odmowa uznania elementów stanu cywilnego	141
I. Obowiązek uznawania skutków niektórych zdarzeń cywilnoprawnych w ramach UE	141
II. Uznanie małżeństw homoseksualnych w ramach swobody przemieszczania się obywateli UE a klauzula porządku publicznego	147
Rozdział III. Przesłanki (kryteria) stosowania klauzuli porządku publicznego	157
§ 1. Uwagi wprowadzające	157
§ 2. Sprzeczność prawa obcego z podstawową zasadą porządku prawnego <i>fori</i>	159
§ 3. Aktualny porządek publiczny	160
I. Uwagi ogólne	160
II. Ewolucja porządku publicznego na kilku przykładach zaczepniętych z judykatury zagranicznej	162
III. Zmienność porządku publicznego na przykładzie legalizacji małżeństw i związków jednopłciowych	164

§ 4. Wyjątkowy charakter klauzuli porządku publicznego interweniującej wyłącznie w obronie podstawowych zasad porządku prawnego <i>fori</i>	178
§ 5. Umiedzyznarodowienie zasady jako przesłanka powołania się na klauzulę porządku publicznego	184
§ 6. Negatywna funkcja unijnego i strasburskiego porządku publicznego	190
§ 7. Potrzeba indywidualnej oceny skutków zastosowania prawa obcego	192
§ 8. Powiązanie stanu faktycznego sprawy z forum	200
I. Zasada najściślejszego związku	200
II. Powstanie i rozwój kryterium związku z forum	203
III. Pojęcie związku z forum	206
IV. Związek z forum a szczegółowe klauzule porządku publicznego	208
V. Obywatelstwo jako powiązanie uzasadniające ingerencję klauzuli porządku publicznego	209
VI. Kryterium związku z forum we Francji (<i>l'ordre public de proximité</i>)	212
VII. Kryterium związku z forum w Anglii	217
VIII. Powiązanie z forum jako kryterium ingerencji porządku publicznego w USA	221
IX. Powiązanie stanu faktycznego sprawy z forum jako kryterium odmowy uznania lub stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia	222
X. Kryterium powiązania stanu faktycznego z forum w kontekście uznawania orzeczeń z zakresu naruszenia czci i ochrony wolności słowa	224
XI. Krytyka kryterium związku z forum	235
XII. Ocena przydatności kryterium związku z forum w stosowaniu klauzuli porządku publicznego	237
XIII. Samodzielność kryterium związku z forum	240
§ 9. Koncepcja powściągliwego stosowania klauzuli porządku publicznego (<i>l'effet atténué</i>)	241
I. Rozwój koncepcji <i>l'effet atténué</i> we Francji	241
II. Koncepcja powściągliwego stosowania klauzuli porządku publicznego na przykładzie rozwodów przez odrzucenie (talak)	245
III. Koncepcja powściągliwego stosowania klauzuli porządku publicznego w odniesieniu do małżeństw i związków jednopłciowych	249

IV. Konkurowanie we Francji koncepcji związku z forum (<i>ordre public de proximité</i>) z koncepcją powściągliwego stosowania klauzuli porządku publicznego (<i>l'effet atténué</i>)	251
Rozdział IV. Źródła i treść porządku publicznego	255
§ 1. Uwagi ogólne	255
§ 2. Własny (krajowy) porządek publiczny	258
I. Uwagi ogólne	258
II. Klauzula porządku publicznego a Konstytucja RP	261
1. Klauzula porządku publicznego jako właściwy instrument ochrony podstawowych zasad porządku prawnego wyrażonych w Konstytucji i gwarantowanych nią praw jednostek	261
2. Bezpośrednie stosowanie Konstytucji RP w transgranicznych sporach rozstrzyganych przez sądy powszechne	263
3. Oddziaływanie Konstytucji w płaszczyźnie horyzontalnej ..	266
4. Przesłanki stosowania klauzuli porządku publicznego ingerującej w celu ochrony postanowień Konstytucji RP ..	268
5. Konstytucja jako źródło porządku publicznego w Polsce ..	273
A. Uwagi wprowadzające	273
B. Wolność zrzeszeń i fundacji	275
C. Wolność prasy i słowa	275
D. Wolność gospodarcza, swoboda umów	276
E. Ochrona własności, dziedziczenia i zakaz wywłaszczenia	279
F. Ochrona pracy, wolność wyboru zawodu i zakaz pracy dzieci	281
G. Zasada przyrodzonej godności	284
H. Przedawnienie a przyrodzona godność człowieka	285
I. Zakaz dyskryminacji	288
J. Ochrona dziecka	290
K. Małżeństwo jako związek monogamiczny	293
L. Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny a związki osób tej samej płci	298
M. Zasada trwałości i rozwiązalności małżeństwa	312
§ 3. Unijny porządek publiczny	314
I. Uwagi wprowadzające	314
II. Rola Karty Praw Podstawowych UE w stosowaniu klauzuli porządku publicznego	321

III. Unijny porządek publiczny na przykładach prawa konkurencji i ochrony własności intelektualnej	325
§ 4. Strasburski porządek publiczny	333
I. Uwagi wstępne	333
II. Przestrzenny zakres zastosowania EKPCz	337
III. Doktryna marginesu swobody oceny i zasada proporcjonalności	339
IV. Zagwarantowanie przestrzegania EKPCz w zetknięciu z obcymi systemami prawnymi	341
V. Pozytywna i negatywna funkcja EKPCz w stosowaniu klauzuli porządku publicznego w państwach członkowskich Konwencji	342
VI. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności jako źródło zasad porządku publicznego obowiązującego w Polsce	342
VII. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności jako źródło ponadnarodowego porządku publicznego	345
VIII. Relacja pomiędzy EKPCz i prawem obcym wskazanym jako właściwe	346
IX. Legitymacja bierna w postępowaniu przed EKPCz	351
X. Instrumenty prawa prywatnego międzynarodowego gwarantujące przestrzeganie EKPCz w przypadku właściwości prawa obcego państwa	353
1. Uwagi wprowadzające	353
2. Metoda bezpośredniego stosowania postanowień EKPCz ..	354
3. Interwencja EKPCz przy wykorzystaniu konstrukcji przepisów wymuszających swoje zastosowanie	355
4. Interwencja w obronie EKPCz za pośrednictwem klauzuli porządku publicznego	356
5. Podsumowanie	365
XI. Brak konieczności bezwzględnej ingerencji w obronie EKPCz na przykładzie małżeństw poligamicznych	366
XII. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności jako ograniczenie dla stosowania krajowej klauzuli porządku publicznego na przykładzie jedнопłciowych związków partnerskich	368
XIII. Relacja pomiędzy EKPCz i orzeczeniem przedstawionym do uznania w państwie członkowskim Rady Europy	374
1. Uwagi wprowadzające	374

2. Obowiązek odmowy uznania zagranicznego orzeczenia na skutek zastosowania EKPCz	375
A. Wyrok w sprawie <i>Pellegrini v. Włochy</i>	375
B. Odmowa uznania orzeczenia z powodu naruszenia materialnoprawnych praw człowieka gwarantowanych w EKPCz	377
C. Odmowa uznania orzeczenia z państwa nieczłonkowskiego na przykładzie rozwodów przez odrzucenie (talak)	379
3. Obowiązek uznania zagranicznego orzeczenia na skutek zastosowania EKPCz	382
Podsumowanie	385
§ 1. Ogólna klauzula porządku publicznego zachowuje doniosłą rolę we współczesnym świecie	386
§ 2. Klauzula porządku publicznego powinna pozostać instrumentem blankietowym	387
§ 3. Klauzula porządku publicznego istnieje immanentnie w systemie prawa	389
§ 4. Klauzula porządku publicznego otwiera się na nowe funkcjonalne obszary działania i jednocześnie traci na znaczeniu w innych kontekstach	390
I. Klauzula porządku publicznego stanowi przesłankę wyjątkowej odmowy uznania skutków wynikających z obcego prawa, gdy obowiązek taki wynika z prawa unijnego	390
II. Klauzula porządku publicznego nabiera znaczenia jako przesłanka odmowy transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego	391
III. W wielu obszarach klauzula porządku publicznego ustępuje miejsca przepisom wymuszającym swoje zastosowanie	392
IV. Rola klauzuli porządku publicznego jako wyjątkowej klapy bezpieczeństwa zanika tam, gdzie tradycyjna metoda kolizyjnoprawna zastąpiona została analizą funkcjonalną	393
§ 5. Kryzys wzajemnego zaufania w Unii Europejskiej aktualizuje potrzebę posługiwania się klauzulą porządku publicznego	394
§ 6. Zachodzą różnice w działaniu klauzuli porządku publicznego jako przesłanki odmowy uznawania i wykonywania orzeczeń w ramach tej samej wspólnoty państw i poza nią	397
§ 7. Istnienie ścisłych związków między państwami nie ma w zasadzie wpływu na działanie klauzuli porządku publicznego na płaszczyźnie prawa kolizyjnego	399

§ 8. Ocena zasadności ingerencji za pomocą klauzuli porządku publicznego zależy od przesłanek jej stosowania	399
I. Przesłanki klauzuli porządku publicznego doprecyzowują jej stosowanie, wzmacniając przewidywalność rozstrzygnięć	399
II. Stosowanie klauzuli porządku publicznego zależy od stopnia powiązania stanu faktycznego z obszarem prawnym <i>fori</i>	400
III. Umiędzynarodowienie zasady porządku publicznego jako przesłanka stosowania klauzuli wspiera międzynarodową harmonię rozstrzygnięć	401
IV. Koncepcja powściągliwego stosowania klauzuli porządku publicznego wyraża poszanowanie dla skryształizowanych stanów prawnych	402
V. Powoływanie się na krajowy porządek publiczny może być ograniczone przez prawo unijne oraz EKPCz (negatywna funkcja prawa UE i EKPCz)	403
§ 9. Choć Konstytucja RP stanowi jedno z najważniejszych źródeł porządku publicznego w Polsce, jej ingerencja w transgranicznych stanach faktycznych powinna być wstrzemięźliwa	404
§ 10. Zasada heteroseksualnego charakteru małżeństwa wyrażona w art. 18 Konstytucji RP, nie wymaga radykalnego zanegowania wszystkich skutków prawnych jedнопłciowych małżeństw i związków partnerskich zawartych za granicą	405
§ 11. Kształtowanie się wspólnego prawa i kultury prawnej w Unii Europejskiej ma istotny wpływ na stosowanie klauzuli porządku publicznego w obszarze prawa prywatnego międzynarodowego i międzynarodowego postępowania cywilnego	406
§ 12. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności odgrywa ważną rolę, chroniąc prawa człowieka w niej gwarantowane w zetknięciu z obcym prawem lub orzeczeniem	408
Indeks rzeczowy	411